

CICLE DE LECTURES POÈTIQUES AL VAPOR BADIA

1a. sessió: Dimecres 14 de març de 2018, a càrrec de Josep Gerona.

RAINER MARIA RILKE (1875- 1926)

És el poeta en llengua alemanya més important de la primera meitat del s. XX. Amb arrels en els postromanticisme i el simbolisme, els supera amb una poesia de caire vital i metafísic, sense anar a caure en els experimentalismes avantguardistes. Els temes de l'amor i la mort el porten a trobar la presència divina en l'*espai interior* del món –de totes les coses i d'un mateix. Suportar («sobrellevar») el sofriment psíquic, originat per una infància i una adolescència traumàtiques, és la clau que obre la seva potència himnica: celebrar l'ara i l'aquí malgrat –o a causa de– la seva fugacitat. La missió de la poesia és assumir el dolor humà i fer expressable la condició humana: «amb una idea de la mort que no sigui la negació de la vida, sinó la seva maduració mateixa» (Jean-Yves Masson).

Bibliografia

Dins la seva obra extensíssima, destaquem els següents llibres de poemes:

Das Stunden-Buch (El llibre d'hores) (1899-1905)

Das Buch der Bilder (El llibre de les imatges) (1902-1906)

Neue Gedichte (Nous poemes) (1907)

Requiem (1908)

Duineser Elegien (Elegies de Duino) (1912-22)

Sonette an Orpheus (Sonets a Orfeu) (1923)

Poemes:

[2 poemes de *Das Stunden-Buch*]

*¿QUÉ vas a hacer, Señor, cuando me muera?
Tu cántaro soy yo (¿y cuando me rompa?)
Tu bebida soy yo (¿y cuando me vierta?)
Yo soy tu vestidura, soy tu oficio:
conmigo pierdes tu sentido.*

*Después de mí, no tienes casa donde
te saluden palabras tibias, íntimas.
De tu cansado pie cae la pantufla
aliviadora, que soy yo.*

*Tu gran túnica se te queda atrás.
Tu mirada, que acojo en mi mejilla
tibia, como una almohada, largo tiempo
caminará en mi busca
y a la puesta del sol se dormirá
en el regazo de piedras extrañas.*

¿Qué harás, Señor, entonces? Tengo miedo.

*Y AUNQUE pretende cada cual huir
de sí, como la cárcel, que le odia
y sujeta, en el mundo hay un prodigio:
lo percibo: toda vida es vivida*

*¿Quién la vive, pues? ¿Son las cosas, que
como una melodía no tocada,
en el ocaso están, como en un arpa?
¿Son los vientos, que soplan de las aguas,
son las ramas que están dándose signos,
son las flores que tejen los aromas,
son las caducas largas alamedas?
¿Son los calientes animales que andan,
son los pájaros que se alzan, extraños?*

¿Quién la vive? ¿Tú, Dios, vives la vida?

(Versions de José María Valverde)

[De *Das Buch der Bilder*]

DIA DE TARDOR («Herbsttag»)

*Senyor: és temps. L'estiu fou molt gran.
Posa la teva ombra sobre els rellotges de sol
i deixa anar el vent sobre els camps.*

*Mana als darrers fruits que siguin plens;
dóna'ls encara dos dies més serens,
constreny-los a la perfecció i empeny
la suprema dolçor dels sucus dins el vi pesant.*

*Qui ara no té casa ja no se'n construirà.
Qui ara és sol, seguirà essent-ho molt de temps,
vetllarà, llegirà, escriurà llargues lletres
i anirà d'aquí d'allà per les avingudes,
inquiet, quan giravoltaran les fulles seques.*

(Versió de Carles Riba)

*Senyor, el temps ha arribat. Enorme fou l'estiu.
Projecta la teva ombra en els rellotges
de sol i deixa córrer els vents per les planures.*

*Als últims fruits ordena de ser plens;
dos dies més de sud dona'ls encara,
constreny-los a perfer-se i que penetri
en el vi fort la suprema dolçor.*

*Qui ara no té casa, ja no la bastirà.
Qui ara es troba sol, ho estarà molt de temps,
vetllarà, llegirà, escriurà llargues cartes
i per les avingudes vagarà inquiet
d'aquí d'allà, mentre les fulles giravolten.*

(Versió de Joan Vinyoli)

[2 poemes de *Neue Gedichte*]

AUTORETRAT DE L'ANY 1906

*La persistència de la vella, noble missaga
en l'arquejat dels ulls.
Dins la mirada, encara l'angoixa i el blau de la infància,
i la humilitat, aquí i allà, no d'un criat,
sinó d'un servent i d'una dona.
La boca feta com a boca, gran i precisa,
no persuasiva, però expressant
lleialtat. El front sense dolenteria,
i de bon grat dins l'ombra d'una mirada baixa en silenci.*

*Això, com a acord, només presentit;
mai encara no recollit en el dolor o en l'èxit
per anar fins al cap d'una manera duradora;
tanmateix com si de lluny amb coses disperses
s'hagués plantejat quelcom de greu i de real.*

(Versió de Carles Riba)

TORS ARCAIC D'APOL·LÓ

*No hem conegut el seu cap fabulós,
on florien les pupil·les. Però
el seu tors fulgura encara com un canelobre
en el qual dura i brilla —només abaixada,*

*la seva mirada. Si no, no podria l'arc
d'aquell pit enlluernar-te, i en el gir lent
dels ronyons no podria un somriure anar
fins aquell centre que portava el sexe.*

*Si no, aquesta pedra seria desfigurada i curta
sota la transparent caiguda de les espatlles
i no llambrejaria com la pell d'un animal de presa*

*i no hi hauria en tots els seus caires un esclat
com d'estrella; perquè no hi ha cap indret
que no et vegi. Has de canviar de vida.*

(Versió de Carles Riba)

REQUIEM PER A UNA AMIGA

*Posseixo els meus morts i deixo que se'n vagin,
meravellat de veure'ls tan refiats, contents
d'arribar a casa en ésser morts, tan justos, estranys
als tractaments i al nom que en aquest món rebien.
Solament tu retornes, em fregues, et bellugues
provant d'ensopegar i fer moure alguna cosa
que en ressonar et traeixi encara la presència.
No em lleveïssis de tu el que lentament n'aprenc!,
car sé del cert que t'erres quan un deix de nostàlgia
t'acosta a aquells objectes que havies estimat.
Nosaltres transformem les coses, i els objectes
esdevenen reals en tant que ens hi esguardem.*

*Jo et feia molt més lluny. Em contorba que tu,
justament tu, vagis errant i tornis, dona,
que més que tota dona t'havies transmutat.
No és ben bé que ens espantés la teva mort,
més aviat fou un obscur dir fins "aquí,
des d'ara": un trencament que sols afecta els vius.
Que haguessis tingut por i en tinguis molta encara
on, tanmateix, la por ja ha perdut el sentit,
i que abandonis el teu clos d'eternitat
per venir ací, amiga, ací on res no acaba
de ser real del tot, ací on les coses malden
per existir. Que, dispersada, i atordida
d'estrenar l'infinit, no puguis ni una espurna
de l'esplendor aferrar-ne, talment com no et costava
d'abastar entre nosaltres un estri qualsevol;
i que, de l'alt reialme que t'havia acollit,
la gravetat amb una pesantor angoixosa
t'hagi fet recular cap al temps mesurable:
això és el que em contorba i em desvetlla de nits
com si m'entrés un lladre, esbotzant la finestra.*

.....

*¿Quin home hi ha, que tingui dret a posseir?
¿I qui pot posseir el que no li pertoca,
allò que se li escapa, que sols de tant en tant
palpa i projecta, talment els nens les bales?
¿O talment el pilot que no pot retenir*

[De **Requiem**]

*una Nike a la proa del seu vaixell en contra
del vent de mar, que en rapta la divinitat
secretament lleugera? Així mateix nosaltres
no tenim prou poder de fer tornar la dona
que ja no ens atalaia i, enfilant una minsa
llenca del seu ésser més enllà, de miracle,
continua sense risc el camí empès: tret
que tinguéssim el do i el desig de pecar.*

*Que si existís res de mal fet, sols fóra això:
no multiplicar la llibertat d'un amor
amb la crida de totes les llibertats més íntimes.
Quan estimem, no ens és donat tenir cap dret,
sinó el de perdre; car posseir no té mèrit:
en sap tothom sense que l'hi hagin instruït.*

.....

*Mes si encara ets aquí, prop meu; i si en aquesta
foscor trobes un lloc on el teu esperit
ressona amb les ones sonores d'una veu
solitària que agita els corrents de l'alta
cambra: escolta'm. Ajuda'm. Nosaltres rellisquem,
sobtadament, del que maldàvem per atènyer,
i, en direcció contrària als nostres passos,
caiem en allò altre que no havíem volgut.
Ens hi estimbem com en un somni, hi morim,
i no ens en despertem. A tots ens pot passar.
Qualsevol qui hagi empès amunt la seva sang
en una obra de llarga embranzida, pot ser
que no s'hi tingui ferm, enlaire, i amb el pes
de la gravetat s'estavelli, inútilment.
I és que existeix en algun lloc una remota
enemistat entre la nostra pobra vida
i la gran obra. Ajuda'm, perquè donant-li nom
la pugui reconèixer.*

No cal que tornis més.

*Si ja ho pots suportar, sigues morta entre els morts.
Els morts tenen també la seva tasca. Ajuda'm,
així i tot, i sense dispersar-te, tal com
el més llunyà sol fer-bo de vegades: dins meu.*

(Versió de Teresa Bertran, Teresa d'Arenys)

PRIMERA ELEGIA

Qui, doncs, si jo cridés, em sentiria d'entre els ordres dels àngels? I, fins posat que un d'ells de sobte m'acollís en el seu pít, m'esvaniria jo davant la seva més potent existència. Perquè el bell no és res més que el començ del terrible, que encara suportem tot just, i ens meravella tant perquè amb indiferència desdenya destruir-nos. Tot àngel és terrible.

.

És estrany, certament, ja no habitar la terra, no fer ús de costums a penes adquirits, no dar a les roses i a d'altres coses que eren tota una promesa la significança d'un futur humà; i allò que fórem entre mans infinitament ansioses deixar de ser-ho, i fins i tot el propi nom abandonar com una joguina que s'ha fet malbé. Estrany no anar desitjant els desigs. Estrany veure allò que fou travat com voleteja tan solt dintre l'espai. I l'estar mort és ardu i ple d'inacabables recobraments per tal d'anar sentint un punt d'eternitat. — Però els vivents cometem tots l'error de fer distincions massa tallants. Els àngels (diuen) sovint no saben si entre vius o bé entre morts es mouen. L'eternal corrent arrossega a través dels dos regnes totes les edats per sempre amb ell i en tots dos el seu so predomina.

A fi de comptes ja no ens necessiten els d'hora arrabassats, l'home es deshabitua suaument del terrenal tal com dels pits dolços, materns, en créixer. Però nosaltres, que necessitem misteris tan grans, nosaltres, per a qui la tristesa tan sovint és una font de benaurat progrés, podríem existir sense ells? Diu en va la llegenda que un dia en la complanta per Linus la música primera ardida penetrà la seca rigidesa, i que just al moment que en l'esglaiat espai del qual un jove quasi déu de sobte s'escapava i per sempre, el buit entrà en aquella vibració que ara ens exalta, ens consola i ajuda?

(Versió de Joan Vinyoli)

NOVENA ELEGÍA

¿POR QUÉ, si cabe pasar así el plazo de la vida como laurel, un poco más sombrío que todo otro verde, con pequeñas ondas en el filo de cada hoja (como sonrisa de un viento)... por qué, entonces, debe ser lo humano, y, evitando el destino, anhelar destino...?

Ah, no porque haya felicidad, ese prematuro beneficio de una pérdida inmediata. No por curiosidad, o por ejercitar el corazón, que también estaría en el laurel... Sino porque estar aquí es mucho, y porque aparentemente todo lo de aquí nos necesita, este desaparecer, que extrañamente nos concierne. A nosotros, los más desaparecidos. Una vez cada cosa, solo una vez. Una vez y nada más. Y nosotros también una vez. Nunca más. Pero ese haber sido una vez, aunque sólo una vez: haber sido terrenales, no parece revocable.

.

Tierra, ¿no es eso lo que quieres: invisible resurgir en nosotros? ¿No es tu sueño hacerte un día invisible? ¿Invisible, tierra! ¿Qué es tu orden apremiante, sino transmutación? Tierra amada, yo quiero. Créeme, ya no hacían falta tus primaveras para ganarme: una, una sola ya es demasiado para la sangre. Desde lejos estoy inefablemente decidido hacia ti. Siempre tuviste razón, y tu inspiración sagrada es la amistosa muerte. Mira, yo vivo. ¿De qué? Ni la niñez, ni el futuro menguan... Existir rebosante me brota en el corazón.

(Versió de José María Valverde)

[De *Sonette an Orpheus*]

PRIMERA PART

POEMA II

*I gairebé era una nena i creixia
del goig de la unió del cant i de la lira
i esclatava en la llum d'un tel primaveral
i es va fer un llit en la meva oïda.*

*I es va adormir dins meu. I tot era el seu somni.
Els arbres, que jo tant admirava, aquella
sensible llunyania, les prades sentides
i cada meravella que se m'emportava.*

*Ella em va adormir el món. Oh déu cantor,
com la vas concebre perquè no desitgés
despertar? Mira, va brotar i es va adormir.*

*On és la seva mort? Trobaràs el motiu
abans que no s'acabi el teu cant? Cap a on,
des de mi, es desprèn?... Una nena gairebé...*

(Versió de Josep Gerona)

POEMA IX

*Sols qui la lira polsà
fins en el cor de les ombres,
tot pressentint podrà dir
la lloança infinita.*

*Sols qui amb els morts el cascall
ha tastat, el d'ells,
no tornarà a perdre el so,
per lleu que sigui.*

*Pot en el llac el reflex
sovint desfer-se'n:
guarda't la imatge.*

*Sols en el doble domini
les veus esdevenen
suau i eternes.*

(Versió de Joan Vinyoli)

Els poemes reproduïts en aquest fulls provenen de les següents fonts:

- Jaume MEDINA: *El crepuscle de la poesia*.
Lleonard Muntaner editor, Palma (Mallorca), 2009.

- Rainer Maria RILKE: *Poesía*. Traducción de José María Valverde. Ellago Ediciones, Castellón, 2007.